

“δούλος, μισθωτός και ελεύθερος”. Ιδιοτέλεια και ανιδιοτέλεια στην πνευματική ζωή (Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

«Κάνουμε το καλό ή γιατί φοβόμαστε την κόλαση και τότε βρισκόμαστε στην κατάσταση του δούλου ή για να πάρουμε μισθό και έχουμε την κατάσταση του μισθωτού ή για το ίδιο το καλό και τότε βρισκόμαστε στην κατάσταση του υιού. Γιατί ο υιός δεν κάνει το θέλημα του πατέρα του από φόβο, ούτε γιατί θέλει να πάρει απ’ αυτόν μισθό, αλλά επειδή θέλει να τον διακονήσει, να τον τιμήσει και να τον αναπαύσει. Και εμείς έτσι πρέπει να κάνουμε την ελεημοσύνη, για την ίδια την αρετή, συμμετέχοντας στις δυσκολίες των άλλων, σαν να ήταν μέλη του σώματός μας. Να διακονούμε κάποιον σαν να απολαμβάνουμε εμείς οι ίδιοι τον καρπό της διακονίας μας. Να δίνουμε έτσι σαν να είμαστε εμείς οι ίδιοι που παίρνουμε. Αυτή είναι η ελεημοσύνη που γίνεται με επίγνωση. Έτσι, όπως είπαμε, βρισκόμαστε στην ψυχική κατάσταση του υιού»(Αββάς Δωρόθεος).

Το παραπάνω κείμενο του Αββά Δωροθέου εκφράζει τη δυναμικότητα της χριστιανικής ηθικής η οποία εκτυλίσσεται σε τρία επίπεδα που αντιστοιχούν στα στάδια της πνευματικής τελειώσεως των πιστών και συνοψίζονται στα εξής: α) των δούλων, β) των μισθωτών και γ) των ελευθέρων ή τέκνων του Θεού. Στο πρώτο επίπεδο, των δούλων, ο πιστός ενεργεί δουλικά και κίνητρο της ηθικής συμπεριφοράς του είναι ο φόβος της τιμωρίας της κολάσεως είτε της οργής του Θεού. Στο δεύτερο επίπεδο, των μισθωτών, ο πιστός ενεργεί ωφελιμιστικά και η ελπίδα της αμοιβής είναι το κίνητρό του. Στο τρίτο και τελευταίο επίπεδο ο πιστός κινείται και δρα με ελευθερία και ανιδιοτέλεια. Στα δύο πρώτα επίπεδα η ηθική ζωή είναι ατελής, κινείται μέσα στα πλαίσια της ετερονομίας ενώ στο τρίτο επίπεδο είναι πλήρης, καθώς η χριστιανική ηθική αποκαλύπτεται ως ηθική της πραγματικής ελευθερίας και αυτονομίας. (Βλ.Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική Ηθική, τομ. Ι, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 127-128).

Η ορθόδοξη χριστιανική ηθική, λοιπόν, αρχίζει με την ετερονομία στα δύο πρώτα επίπεδα και οδηγείται στο τρίτο, στο στάδιο της αυτόνομης ηθικής. Ξεκινά δηλαδή με την εξωτερική τήρηση του θελήματος του Θεού και φτάνει στην εσωτερική του και οικείωσή του. Τι σημαίνουν όμως οι όροι ετερονομία και αυτονομία στην ηθική; Ετερονομία σημαίνει όταν οι πράξεις και συμπεριφορές μας προσδιορίζονται από έναν εξωτερικό νόμο. Ο άνθρωπος συμπεριφέρεται με τον συγκεκριμένο τρόπο διότι υπάρχει μια εξωτερική αυθεντία που του επιβάλλεται. Με αυτόν τον τρόπο άλλωστε λειτουργούν και ο νόμοι μέσα στα πλαίσια μιας πολιτείας.

Οι νόμοι επιβάλλονται από την διοίκηση του κράτους και καλούνται οι πολίτες να τους εφαρμόσουν ειδάλλως επέρχεται η ποινή και τιμωρία. Αυτόνομη ηθική από την άλλη, υπάρχει όταν οι πράξεις μας δεν επιβάλλονται από μια εξωτερική αυθεντία αλλά προσδιορίζονται από έναν νόμο εντός του ανθρώπου, (Βλ. Νικολάου Κόϊου, Επ' ελευθερία εκλήθητε, Εκδ. Αθ. Σταμούλη, Αθήνα 2004, σελ. 34), τον οποίο έχουμε ενστερνισθεί και είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι ότι μας εκφράζει. Αυτός ο νόμος δεν μας επιβάλλεται από μια εξωτερική αυθεντία αλλά αποτελεί την ίδια μας τη θέληση. Κύριο χαρακτηριστικό της αυτόνομης ηθικής είναι η ελευθερία, διότι πράττουμε το καλό όχι διότι είτε φοβόμαστε την τιμωρία είτε προσδοκούμε ανταμοιβή, αλλά διότι αυτός ο νόμος αποτελεί την βαθύτατη θέλησή μας. Στο παραπάνω παράδειγμα των νόμων του κράτους που αναφέραμε ορισμένοι πολίτες τηρούν τους νόμους διότι φοβούνται την τιμωρία και τις ποινές των δικαστηρίων (ετερόνομη ηθική), ενώ άλλοι τους τηρούν διότι αυτοί οι νόμοι ταυτίζονται με τη θέλησή τους (αυτόνομη ηθική).

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)